

ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП КРУШЕВАЧКИ

ГОСПОДИН др ДАВИД

**ТЕМЕ БИБЛИЈСКО-ХИМНОГРАФСКЕ ЕКОЛОГИЈЕ,
БИО-ЕТИЧКЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ И ГЕНЕТСКЕ ХИРУРГИЈЕ
СА ВИРТУЕЛНИМ ДИЗАЈНОМ
(оглед пост-модернистичке теологије)**

Апстракт. Човек лично, човек као Божји сапутник и човек као наш сачовек привлачи нашу пажњу у овом раду. Како се он раздевао од светлосних и одевао у кожне хаљине, а данас како се конфигурише и у синтетичку одећу и металне оклопе одева, оквир су овога рада. Начини његових метаморфоза, најпре у самој његовој генетској структури, а затим и у психосоматском склопу, перспективе су у којима се распоређује грађа овога рада. У једну као линеарну, а у другу као инверзну; у прву као протолошку, у другу као есхатолошку. Човек је отпочетка Божја светачка клирономија и остаће то до краја глобалнога села и његових фиеста, али са слободом и могућностима преображаја на путу између Богочовека и човекобога, охристовљенога сина и богопричесника, као и технотропа-киборга-сајбермена технолошке и хемијске благодети. Етос и предање окретања свих његових очију ка Саборном Христу и боговиђењу епицентар су овога рада, а етос и предање смирено-скрушенога гледања на его, његова су потка и његове импресије. Кључ за прихватање и разумевање овога рада и његове методологије, па и његове структуре, треба тражити у основним поставкама неопатристичко-синтезичкога богословља и његове методологије.

Кључне речи. Икона, подобије, личност, ипостас, реч, подвиг, молитва, пост, благодат, обожење, блаженство, псалмотерапија, генетика, геном, евгеника, ембрион, антрополошки модел, хомоновус, молекул, ДНК, РНК, протеин, фенотип, генотип, хромозом, дигитална информација, дигиталне архиве, клон, клоновање, дигитална реч, интернет, мрежа, интернет-популација, виртуелни домострој, алтер-его, психонаутика, филокалија, девета уметност, прототип, есхатотип.

*

Почеци наших еко-етичких и био-етичких одисеја, испуњених траумама и комплексима, сежу до протологије, до момента изгнања наших Прародитеља из Едемскога Врта. У *Недељу Сиропусну* ми се сећамо свих кључних, судбоносних учинака: Адамовог изгнања из Раја због непослушности, лишења рајске сладости, прелести изазване речју, стајања наспрам Раја у наготи и ридања због непосреднога губитка свега, то јест одеће, светлости или *бића славе*. Тако:

*Изгнан беше Адам из Раја јелом,
на седећи наспрам њега ридаше,
умилним гласом стењући и говорећи:
Авај мени, што пострадах ја бедни:
једину Владичњу заповест преступих,
и свих блага се лиших!
Рају свети, мене ради будући насађен,
и због Еве затворен,
моли тебе Створившиег и мене Сздавшиег,
да се (мириса) твојих цветова испуним!*
(У Недељу Сиропусну, на Стиховње, Осмогласник на Вечерњи, Слава, глас 6.)

**

1. Прва од наших насловних тема јесте да *Посни Триод* може да нам послужи као изворник-учебник еко-етике и био-етике, био-аскетике и био-естетике. *Цветни Триод*, опет, може да нам послужи као изворник-учебник пасхалног созерцавања твари и бића, добро-бића и вечног-добробића. Опет, он може да нам послужи за увиде у: есхатолошку онтологију, есхатолошку христологију и есхатолошку ктисиологију прослављене твари.

Тек по радосном примању Завештања поста, постало је јасно: да ми не бисмо искусили изгнање из Едема да је Праотац Адам сачувао пост. И опет, не би нас усмртио плод: красан за гледање и добар за јело. (Видети: *Самогласан дана на Стиховње, глас 8, на Јутрењи петка Прве недеље светогa Поста*).

2. Ако у следећим црквеним песмама погледамо шта се даље дешавало са човеком аргонаутом, у његовој потрази за изгубљеном рајском, златном, благодатном светлошћу, назрећемо конкретан еколошки и био-етички садржаји, и, с њим у вези, његов исповедни и покајни етос:

*Дође пост, мати целомудрија,
изобличитељ грехова,
проповедник покајања,
жителство анђела
и спасење људима;*

верни завапимо: Боже помилуј нас!

(На *Стиховње, самогласан, гл. 5, понедеоник на Јутрењи Прве седмице светогa Поста*).

Постимо постом пријатним, благоугодним Господу:

Истинити пост је одстрањивање зла,

уздржање језика, одлагање јарости,

одлучење похоте, оговарања, лажси и преступања клетве.

Недостатак свега тога знак је истинитог благопријатног поста.

(На *Стиховње, Самогласан дана, гл. 3, понедеоник на Вечерњи Прве седмице светогa Поста*).

*И ми као Кајин, грешна душо,
заједно смо Сздатељу свих принели
скверна дела, и жртву порочну
и непотребно житије.
Зато и бејасмо осуђени.*

(*Трећа песма Великогa Канона, уторник Повечерја Прве седмице светогa Поста*).

3. Истом темом позабавио се и други химнограф у својој покајној *Стихири* другој на *Господи возвах, Октоиха гласа 7, у понедеоник*. И она је богата еколошким и био-етичким мотивима:

*Ваистину бејах бесовима смех,
а људима унижење,
праведнима ридање,
и анђелима плач,
скверна ваздуху, и земљи и водама.
Јер тело окаљах,
безбројним делима душу и ум оскрнавих
и враг Божији бејах.
Авај мени Господе,
сагреших Ти, сагреших,
опрости ми!*

4. Пост нам као духовна мати смирења и здравља омогућује радикалну победу над *старим човеком*. На који то начин?! Сараспињањем плоти и лечењем траума душе. Којим пак то лековима?! Конкретном, делатном љубави према конкретном човеку и заједници; језиком и утробом, ограниченим на стварне потребе; скрушењем срца, смирењем духа, сузама као светиљкама душе, несаблажњеношћу ближњега и умилношћу помисли. (Видети, на *Стиховње самогласан дана, глас 3, у уторник на Вечерњи Друге седмице светога Поста; Самогласан, гл. 1, у среду на Господи возвах, Друге седмице Поста*).

5. Оснивачи нацистичког и еугеничког учења и творци квазимедицине, конструктори су две канце једног те истог металног змаја. Тај змај је уништитељ, са канцама испруженим ка хендикепираном плоду, испруженим у намери да се плод шчепа и извргне из материне утробе као будући примерак *неквалитетног живота*. Овде наилазимо на примену другачијег метода за одношење победе над старим човеком, као и на покушај његовог побољшања. Оба учења идентичним очима гледају на:

1. Пренатално дете и 2. дете са хендикепом рођено:

1. Живот лишен значаја и вредности

Ружна, опасна куга
Људски отпад
Нечовек
Заражена зона
Непожељан социјални елемент
Реакционар
Непријатељ аријевске расе
Терориста
Заостало и анахроно

2. Гомила мяса

Празна љуштурса људскога бића
Људски коров
Неличност
Садржај материце
Венеричне болести
Непрогресивац
Непријатељ жена
Бесан пас
Хистерични читалац Библије

Ево примера да свака иоле замислива сага о човеку почиње, и завршава се речима о ограниченом, антрополошком дometу (нечовек-потчовек-качовек: човек-натчовек-супермен), а да је притом у њој самој недовољно дотакнут човек као: свечовек-светитељ-богодете-богочовек.

6. Планетарни геноцид над ембрионима, чињен у нашој епохи на легализован и нелегаллизован начин, упркос свом обављању помоћу свих средстава,

почев од најпримитивнијих, па стижући до оних високе технологије, ипак не одмиче од самог криминалног чина - најмонструознијег, икада замишљеног и изведеног убиства и, наравно, од небоземне одговорности.

Пре више од једног и по века (1841) Јован Суботић је, нашавши се у породичној трагедији, целим својим бићем признао ембриону људски идентитет, па је и својом песничком интуицијом и потресном речју стао у одбрану тог најкрхкијег бића у васељени:

Ембриону

*Откуда тако, ти мили путнице,
У живот твој посла л' живот тебе?
Је ли то живот, је' то право биће?
Кад свет не видиш, видиш ли сам себе?
Отац у теби себе не познаје,
Кћер мати тражи, ту јој вид не даје!*

*Зашто си боље оставио дане,
Да пут нов овај ти свршиш у ноћи?
Знала је судба да зора да сване
Нећеш ти, нећеш дочекати моћи?
Па зашто даде да се кренеш к цели,
За коју нужно дан ти треба бели?*

*Ил' је и мрачно матере ти крило
Пристојно жељи која живот тражи?
Да л' што се овде зачне није било?
Да л' је где човек прије дана наших?
Је л' биће које само сате броји
Равно животу кој' сто лета броји?*

*Којем је од вас двојице неправда:
Теби што уста немаш да с' насмејеш,
Ни ока, сузом образ да опереш,
Ил' старцу који мучи се и страда,
Међу тим нева весео зановега,
И тако за сто, мање, више, лета?*

*Мора л' то бити да се човек роди
Овде, и време своје да пробави?
Има л' пут земља који кроз гроб води?
Може л' се преко да с' овде не јави?
Ил' је баш нуждан живот од сто лета
Да се отворе врата другог света?*

*Еда л' — но иди, ти мисли недрага!—
Еда л' што овде не угледа дана
Навек пропада из света саздана?
Нит' му је игде у животу трага,
Нити надежде, моћи бар постати
Коју имају сами незачети?*

*О не, не да се то ни помислити!
Што је постало, то на веки траје.
Тајна је зашто баи то мора бити
Да земља живот и постанак даје;
Колико време, где л' се ко ту скита,
То се за писмо на тај пут не пита.*

*Шта може цветак који ичупа рука
Тек што га роса освежила прва!
Зашто да навек она душа кука
Која пропаде ни дужна ни крива.
Нит' може светлог угледати данка
Јер јој с њом рано мила умре мајка!*

*Заслуга дели по правди награду:
Чим онај старац доби дане своје?
Бич има само над кривицом владу:
Зар мој да страда син за грехе моје?
Да је сав живот један пут за тамо,
Сви би столетни умирали само!*

*Збогом, о збогом, ти мили путниче!
Наћи ће тебе и отац и мати;
Они ће тебе, ти ћеш њих познати,
И кад ум ћути, срце јасно виче.
А ти да јеси, да ћеш тамо бити,
Душа нам каже, и не да се крити.*

7. О свим глобалним зверствима америчке спољне политике данас Харолд Пинтер неустрашиво говори у своје име, али и у име пониженог и смртно рањеног човечанства. Креатори такве политике, непрестано, на главу човечанства строваљују своје нуклеарне товари, притом мислећи овако: *То се никад није догодило, ништа се никад није догодило, чак и док се догађало, није се догађало, није било важно. Није било од интереса. Злочини Сједињених Држава систематични су, стални, ужасни, немилосрдни, али врло мало људи уистину о њима говоре... Америка је изазвала готово клиничку манипулацију моћи широм света, маскирајући се као снага универзалног добра. То је бриљантни, високоуспешни акт хипнозе* (Даунинг Стрит 10, у: Хвосно, бр. 48, 2006, стр. 8).

8. *Ното новис* нигде не говори о благочестивој опрезности. Без ње, међутим, ум неправилно расуђује; иако је ум хиперделатан, он је и ум одвећ дрзак, због чега демону веома привлачан, али и сам он, за демонско веома пријемчив. Ум, као одапета стрела неиспуњених жеља, неопрезно прелеће преко небеса срца и пада у море страсти, што их је архајски човек, после свога изгнања из Раја сладости, почео ископавати и ширити. У Рају сладости пак, изначално, наши прародитељи Адам и Ева борављаху са својим *бићем славе*.

9. *Ното новиса*-а дело релативно брзо и сасвим ће бити покривено пепелом Херкуланума и Помпеје. Почетак његовог опустошења је контроверзни 11. септембар ере *Pax Americana*, ере тиранског мира, утврђиваног проливањем крви у Кореји и Гватемали, Индонезији, Куби и Белгијском Конгу, Лаосу, Вијетнаму, Камбоци, Гренади и Либији, Палестини, Либану, Ел Салвадору, Никарагви, Панами и Чилеу,

Ираку, Босни и Херцеговини, Далмацији, Судану, Сомалији и Југославији, на Косову и Метохији и у старој Србији, у Авганистану и поново Ираку... - и све то у раздобљу 1950-2003, а и даље да би се путевима долара и помоћу паметних бомби са потписом и посветом ишло ка циљу и стигло до њега - до енергетских изворишта планете, неопходних за очување и продужетак једног виртуелног сна, краткотрајног и шовинистичког, расистичког и људождерског. А повеља и манифест тога сна висииће о рогу онога који од почетка обмањује васиони свет и, по потреби, свима утерује страх.

10. И гуруи комунизма и магови капитализма подједнако немилосрдно су све до овога часа експлоатисали и уништавали диван Божији, перивој неба и Земље. Тим чиновима наша стварност сада изгледа другачије од стварности описане у 148. Псалму. Наиме, све што дише више не хвали Господа. Нови козмократори би хтели да Господа више не хвале сви Анђели и све Силе Његове, Сунце и Месец, звезде и светлост; ни небеса над небесима, са водом која је изнад небеса; да не хвале Господа ни сви змајеви и бездани на земљи, огањ, град, снег, слана, ветар бурни, што творе вољу Његову; ни горе и сви хумови, родно дрвеће и сви кедри, ни звери и сва стока, гмизавци и птице крилате; ни цареви земаљски и сви народи, кнежеви и све судије земаљске; ни момци и девојке, старци са децом.

11. Још су пророци Давид и Исаија указивали на оне човекогубитеље, чије су се кости расипале до Ада и који су живи силазили у гроб; они указиваху на оне који оправдаваху безбожника ради примања мита и одузимања правде од праведника; указиваху да ће њихов корен бити као прах и да ће им се цвет подићи као прашина; да ће сагорети као трска од огњене јарине и да ће бити спаљени од горућег пламена (Ис. 5, стр. 23-24).

12. Какви су изгледи човска *Трећег*, односно *Осмог* миленијума за васпоставу светитељског статуса? Да ли и данас жедни и топи се душа наша за дворовима Господњим (*Псалам* 83, 3)? Без сумње! Наш сачовек једнако је призван на свртост. Само на три или пет дана предањског поста и молитве почиње да се васпоставља наше пуно покајно настројење и богочежња, да се васпостављају наше запретане божанске моћи. О томе нас црквени песник и подвижник извештава:

*Жудећи за причешћем божанствене Пасхе,
не од Египта, него од Сиона долазеће,
покајањем одбацимо квасац греха:
Опашимо наша бедра умртвљењем сласти;
украсимо ноге сандалама,
бранитељкама од сваког злог дела,
и утврдимо се палицом вере;
не ревнујмо налико непријатељу владичњега крста,
боготворењем утробе,
већ наступајмо на ђавола постом
којим нам је Спас душа наших
показао победу.*

(На Стиховње самогласан дана, гл. 4, у четвртак Прве недеље светога Поста).

13. Да су места боравка Господњега човеку и данас драга, да он чезне и да се топи за Двориштима Господњим, да срце његово и тело његово кличу од радости Живоме Богу, да је бољи један дан у Двориштима Његовим неголи хиљаду других било где другде (*Псалам* 84/83, 2-3, 11), то срећемо код оних појединаца и заједница,

где се све чини да би се божанска љубав према свету пројавила кроз Јеванђеље, постала дело јеванђелског служења. Ту се и само знање стиче: као просветљење од Лица Божјега.

Наш пост³-модернистички или пост-нуклеаристички човек, дакле, чезне за дворима другачијим од модерних, у којима дани ишчиле као дим, а ти се претвориш у ноћну свраку. Зато их он употребљава за савршенства (*siddhe*). Лично искуство те врсте описао је деведесетогодишњи Порфирије Корњејевич Иванов, када је већ био из угљен-диоксида и азота прешао на природну биосинтезу:

Иза гора, иза шума, иза широких мора, било данас или давно, — зна сунацице о томе.

Још зна вејавица, ветар, знају одрасли и деца. Само што јутро сване, а Учитељ на пут крене.

Са непокривеном главом, необушеном ногом - само килоте на њему, без кошуље - бос.

Грудима ветар расеца, а међава пред њим игра. Смело по снегу корача, ногама не оставља траг.

А дешавало се, у море улази, очи са њега нико не скида: Одједном је нестало, отишао је на дно. Чекају, брину се одавно.

Прошао је час, други пролази, он из мора одједном излази. Драго ми је да вас видим, говори, а народ стоји, ћути.

Он леже на воду да спава, и хрче - тако слатко спава. Ветар песме пева, а талас га заплъускује, и љуљушка тамо-амо, као бебу у колевци.

Дања прича је таква, децо, то нећете прочитати у књизи. Кажу, да се то збило! Три дана је плъусак лио! Затопило је све околу, шта се десило? Ужас, пријатељи. Плачу старци и деца, као да јечи све на свету.

Плачу сви, мушкарци и жене, све се помешало: крици, звона. Одједном се појавио Учитељ, и сав народ се зачудио!

Само је руку подигао, плъусак је одмах тиши постао. Постепено се стишавао и одједном потпуно престао.

Кажу да је тако било: Сунце јарко је палило. Да спали усеве све је претило, а без хлеба је лоше било. Али Учитељ је поново дошао, погледом је небо обишао. Само је руку подигао - Свод небески је задрхтао!

Запливали су по небу облаци, на земљу се плъусак сручи. Напила се земља сита, од прашине сва умита.

А још је и то било: Два дана је море урлало. Бура снажно подрхтава, плач деце се не стишава.

Камење је с треском летело, људи су сви већ занемели. Како се Учитељ појавио - бура на мору је престала.

Само је руку подигао — ветар је све тиши постајао, постепено утишавао, морску пучину грлио.

Сви су Учитеља волели, за савет су њему ишли. А његов је савет такав: да би свако био здрав.

Младе дај на науке, старцима увек поштовање, и да би свако био здрав, хладноће се не бојао.

Ујутро - увече прати ноге, један дан не јести кромпир, чак ни капи у уста не узимати, да не би од болести патио. (Г. П. Малахов, Основна знања о животу и здрављу, Београд, 2002, стр. 113-116).

14. Школа духовног живота, у коју се позивају сви људи што долазе на свет, да би изучавали божанствену науку и практиковали божанствени живот, јесте време

покајања. У њему је подвиг поста заступник и богодани помоћник нашег вечног живота. Тако је онда подвиг поста *пружање руку на добродетељ и облистивање њоме*. Јер ништа није тако душеспаситељно као *подарак потребитима*. Штавише, *милостиња растворена постом избавља човека од смрти*; њу узљубити немерљиво је са било чим другим; она је довољна да нам спасе душе (видети: *На Стиховње самогласан, глас 8, у четвртак Друге недеље светог Поста на Јутрењи*).

15. Кир Теодор, химнописац, у посту види народно хриstopознање, укрепљење тела, просвећење и просветљење душе и ума пресветлом благодаћу; самсоновску победу над Далидом страсти и давидовску победу над демоном чревоугодија, као над Голијатом; наше подражавање вери, нади и љубави, подобно Гедеоновом подражавању добродетељи, а затим наш излазак ради убијања туђинских нам страсти. Он у њему види пројаву душевнога настројења кроз ум очишћен од трновитих помисли, кроз тихост лика и тихо поступање (*Други канон Трипеснеца, у понедеоник и уторник на Јутрењи, Треће недеље светог Поста*).

Али не желећи да остане само при дискурзивном, дедуктивном мишљењу и исказним реченицама о тајни поста и његовог значаја на путу нашег преображаја, од покајања и расуђивања до целомудрија и незлобивости, кир Теодор ароматизује свој исказ, претварањем истог у молитвено обраћање Тројици:

*Сина и Духа од Оца славим,
као светлост и лучу од Сунца:
једнога пак рождественски,
будући да је и рођење;
другога опет происходитељски,
будући да је происхођење;
сабезначалну Божанствену Тројицу
Којој се клања свако створење.*

(*Тројични Четврте песме другог Трипеснеца у четвртак на Јутрењи Треће недеље светог Поста*).

16.

***Јован, човек поста и молитве,
или
жива икона и подобје***

*Сладост уздржања посисавши Јован
одбацио је горчину страсти.
Отуда пост већма од меда
заслађује наша чула.
Узишав на висину добродетељи Јован
попљувао је доле нузеће сласти,
и јавио се стаду своме као спасење.
Угљеном обучавања Јован
преславно спалио је трње страсти
па загрева саставе монахујућих.
Миро освећења од испосничких аромата
сместио је Јован у сасуде Божјега благоухања.
Поучавајући се сходно правилима обуке,
токовима суза потопио је страсти
као неког другог фараона.
Јован лествица добродетељи,*

добродетељима засјавиши
похрлио је благочестиво небесима
ка неизмерној дубини боговиђења,
па пошто победи све демонске замке,
сада штити људе од њихових повреда.

Као пријатномирисни букет
и рај добродетељима одушевљен
процвета он уздржањем
и њиме напита све који га поштују.

Законоустројитеља обуке
и најкроткије правило монаха,
стекавши га ваистину као Моисеја и Давида
ми хвалимо њега као блаженога.

Насађен на водама уздржања,
он се јавио као лоза богатоцветућа
што доноси гроздове благочешћа.

Погасивши све страсти,
росом својих подвига
блажени отац је обилно успламтио
огњем љубави и вере,
он светилник уздржања,
и просвећење бестрашћа,
син дана постанувши.

Грозд вере божанственом земљорадњом
отац је узгајио и у точило сместио,
па још трудове обучавања испољио,
и духовну чашу уздржања навршио,
срца стада свога веселећи.

Добри, истрпев прилоге
и ране непријатељскога противника,
јавио се као столп трпљења,
утврђујући своје стадо божанственом палицом
о, на пацу уздржања и на воде васпитања ступив, блажени.

&

Примио си у душу дакле божанско богатство Духа:
непорочну молитву, чистоту, честитост,
свагдашње бденије, трудове уздржања,
чиме се домом Божјим препозна ти.

Худост вештаства доле превазишао си премудри,
нетварном пак молитвом ум уперивши,
и вишњега спокојства јавивши се наследник,
савршенога житија ради.

Испосничким сузама ваистину погасио си
огњене вражје стреле,
па огњем вере заблиставши,
ти спржи и неверја јеретичка и бунтовања.

&&

Наставника нашега и оца Јована
Господња истина постави на висину

као нелажну звезду,
што обасјава сваки кутак.
Ваистину је отац својим божанственим врлинама
самога себе учинио Божјим домом:
јавио се као светлим златом
украшеном вером, надом и љубављу истинском;
а божанске законе излажући,
уздржањем се и обучио као бестелесан:
на разум, мужевност, целомудрије и смирење стекавши,
на се помоћу њих и вазнео;
отуда се и просветлио непрестаним молитвама,
и небеска насеља примио,
наставник наш и отац наш Јован.
Иако телом жив, мртав беше Јован,
вечно живи и мртав јавља се као бездихан:
спис Лествицу усхођења оставив,
он пут свога усхођења показа.
Јован умре у тридесети дан.

&&&

На зеленилу вишњега царства оче,
стадо си васпитао
и жезлом догмата си звери јереси одагнао
запевавши: Благословен си Боже Отаца наших.
У горњи невестински чертог Царства Христова уђе ти,
оденут одеждом достојне званице,
па у њ' сместивши се, запева:
Отаца наших Боже, благословен јеси.
Ненатопљена гресима, река уздржања
што помисли потапа, и од скверни очишћује,
јавио се јеси, оче, вапијућима вером:
Боже Отаца наших, благословен јеси.
Стекавши тебе као правога одушевљенога столпа
и икону уздржања,
оче Јоване, сви поштујемо помен твој чесни.
Мноштво монаха се радује,
и сабор преподобних и праведних ликује,
јер си венац достојно с њима примио.
Украшен бобродетељима опет,
сишао си у невестинску одају неизрециве славе,
песму Христу певајући у векове.
Лекара болујућих у гресима, блажени,
Бог те пројавио и као уништитеља
и прогонитеља лукавих духова;
зато те поштујемо као блаженога.
Земљу си као трулежни живот оставио, оче,
и у земљу кротких уселио се,
па веселећи се са њима,
божанственом сладошћу наслађујеш се ти.
Данас је дан празновања,

свих монахујућих стада сазив у духовни хор,
за трпезу и јестиво нетрулежног живота.
Од света сладостраића склонио се јеси,
и уздржањем од јела тело исушив,
преподобни, обновио си крепост душе,
и обогатио се славом небеском, преславни оче.
Зато не престај да се за нас молиш,
преподобни оче Јоване богославне.

(За препев: Канон преподобнога, на Јутрењи Четврте недеље свете Четрдесетнице).

Псалмо-терапија

17. Прва у култури позната жанровско-садржајна класификација *Псалама* сведена је на приповедачку, молитвену, благодарну, исповедну, поучну, пророчку, празничку и тужбаличку врсту истих Псалама. Пошто те врсте покривају сва стања и покрете наше душе (страх, гњев, раздраженост, малодушност, туга, несмиреност...), сваки човек себи и своме стању може у конкретном случају да пронађе адекватан, укрењујући Псалам.

На основу тумачења књиге *Псалама* великих отаца - Атанасија и Василија, те Светог Јована Златоустог, као и црквених писаца и тумача - Теодорита Кирског и Јевтимија Зигавина, запажамо начин на који треба поступати у сваком тренутку живота. На множење гордости и злобе многобројних људи треба одговорити Псалмом 11; нашој знатижељи какав треба да буде грађанин небескога Царства удовољава Псалам 14; угњетене ћемо тешити и за њих ћемо се молити речима Псалма 19; речи исповести и покајања наћи ћемо у Псалму 50; спрези гонитеља, клеветника и непријатеља, ми, ослоњени на Господа, одговарамо Псалмима 53. и 55; Псалмом 64. прослављамо Господа; од забринутости и неутешности крепи нас Псалам 101...

У речима књиге *Псалама* измерен је и описан целокупан наш живот, сва наша душевна стања и покрети мисли и помисли. Јер, мимо тога, у нама се ништа друго ни не налази. Да ли је потребно покајање или исповест, да ли је неког човека сустигла туга или искушење, гоњен ли је неки човек, избегао ли је злонамерницима; да ли је ко ожалостен или узрујан, трпи ли човек нешто лично поменутоме; види ли ко себе напредна, а непријатеља безопасна, или је, опет, сам намеран захвалити, прославити и благосиљати Господа - за све то постоји упутство у божанственим *Псалмима*. Јер што је у њима казано за сваки подобан случај, баш то треба изабрати и читати као написано о самом себи, па отуда и доводити себе у расположење сагласно свему овде побројаном.

18. Келерова теза да је Шекспиров 62. *Сонет* утицао на роман Оскара Вајлда, *Дорјан Греј*, не може се ограничити само на домен књижевности. Јер стоји теза да исти *Сонет*, у коме песник иначе исповеда грех самољубља, има одјека у екоетици и био-етици сликарства и аскетизма, па да зато он завређује пажњу истраживача.

У почетку беше дигитална реч

19. Научници се задржавају на становишту да људско тело садржи око 100 билиона или милион милиона ћелија, од којих највећи број има пречник мањи од једне десетине милиметра. Унутар сваке ћелије, опет, налази се тамна грудвица, која се назива једру. У једру су похрањена два комплетна сета људског генома, са изузетком јајних ћелија и сперматозоида, који имају по један сет, као и црвених крвних зрнаца, која уопште не садрже геном.

Геном је дигитална књига, састављена од 23 поглавља, то јест *хромозома*; свако поглавље садржи неколико хиљада прича или *гена*; свака прича сачињена је од параграфа; или *егзона*, испрекиданих рекламама или *интронима*; сваки параграф је састављен од речи или *кодона* и на крају, свака реч је написана од слова или *база*. У тој књизи налази се једна милијарда речи, због чега је она дужа од 5000 томова. Када би се геном читао осам сати дневно, брзином једне речи у секунди, читање би трајало сто година. Када би се људски геном написао, једно слово на милиметар, текст би био дугачак као река Дунав. Тада бисмо добили циновски документ или рецепт изузетне дужине, а цео би стао у микроскопско једро мајушне ћелије, која се лако може сместити у главу чиоде.

Поимању генома као књиге мора се приступити дословце. У том случају она ће бити *део дигиталне информације, написане у линеарном, једнодимензионалном и једносмерном облику, дефинисане шифром која преводи кратку азбуку знакова у велики лексикон значења, насталих груписањем знакова различитим редоследима. Такав је случај и са геномом.*

Геноми у целини записани су у облику трословних речи, уз употребу само четири слова: **А, Ц, Г и Т** (*аденин, цитозин, гуанин и тимин*), и то не на равним страницама, већ на дугим ланцима шећера и фосфата, названим молекулима ДНК (дезоксирибонуклеинске киселине), за које су закачене базе као бочне пречке. Сваки хромозом представља један пар дугачких молекула ДНК. Геном као смислена књига може и да фотокопира (*реплицира*) и да прочита (*транслитерује*) саму себе.

Ланац аминокиселина зависи од њиховог редоследа и познат је као *протеин*. Све у нашем телу, од косе до хормона, направљено је од протеина (беланчевина), или то протеини праве. Протеин представља хемију, живот, дисање, метаболизам и понашање, односно *фенотип*. ДНК представља информацију, репликацију, размножавање и пол, односно *генотип*. Протеин је начин једнога гена да направи други ген, а ген је начин једног протеина да направи други протеин. Хемијске реакције у телу, опет, катализују протеини, познати као *ензими* (ферменти и биолошки катализатори). Уз помоћ протеина обавља се баш све: процесовање, фотокопирање, исправљање грешака и формирање самих ДНК и РНК (рибонуклеинске киселине), - чији се молекули формирају у процесу транскрипције. Одговорност за укључивање и искључивање гена својим везивањем за промоторске и појачивачке секвенце, у близини места на коме почиње текст гена, такође лежи на протеинима. Тако су ето различити гени укључени у различитим деловима тела.

РНК је хемијска супстанца која повезује свет ДНК и свет протеина. Она је углавном у употреби у превођењу поруке са азбуке ДНК у азбуку протеина. С обзиром на своје понашање, она оставља утисак претка и ДНК и протеина. РНК (хемикалија слична хемикалији ДНК) може да носи линеарну шифру, а користи иста слова као и ДНК, осим што уместо **Т** користи **У** (*урацил*). Она је била реч.

Каквога је жанра књига (Буквар) звана људски геном и којим језиком је написана? То је комплетан сет наших аутобиографских гена - записа, спакован у двадесет три одвојена пара хромозома! Пре свега, он је написан генетичким језиком о свим променама и изумима који су одликовали историју наше врсте и њених предака од самих почетака живота. Од свих врста гена, најпривлачнији су они који нам могу послужити у писању историје људских сеоба током последњих неколико хиљада година. Укратко, геном је остао врста аутобиографије наше људске врсте, у којој су забележени важни догађаји по редоследу.

20. Обиласци фасцинантних места у геному и дигиталне архиве тамо похрањене омогућиће нам да прочитамо књигу о нама самима: о нашем пореклу,

развоју, природи и разуму. Зато треба очекивати револуционарне промисле у антропологији, психологији, медицини, палеонтологији, свакој другој науци, и наравно, уметности и естетици, односно калокагатхији. Само ће благодат Божја остати иста и непроменљива, она ће до краја остати у вези са нашом црквеном иконом и подобием, хриstopодобием и христоитхијом. Малочас смо показали да су гени важни, али да није све у њима и да они нису важнији од других мистагошких чинилаца, због чега их не треба апсолутизовати. Ми баш зато тврдимо да је људско биће нешто много више од његових гена и његовога генетичкога кода. Само под тим и таквим условом тврдње, технике мапирања и секвенцирања људскога генома могу да имају за нас вредност мистерије уметности над уметностима, то јест филокалијске науке над наукама.

21. Ерминевтичко право на библијски исказ да *у почетку беше реч* има и наука о геному, то јест да се ген, као и сам живот, састоје од дигиталне информације. А сила те поруке била је толика да је реч преобратила море, умножавајући се једанпут за сва времена. Овој речи припада откривење у вези са преуређењем једињсња и учинком малих вртлога у животним струјама ентропије; она је преобразитељ копненог пространства планете из прашњавог вихора *tohu-bohu* у *raj* *сладошти*. Реч је била та која је искреирала кашасти мождани центар, као и преносник свеколиког будућег сазнања и свести о Њој, нама најнасушнијој оваплоћеној Речи.

22. Живот је спој две различите енергеме: репликовања и стварања реда. Благодарети томе, жива бића производе копије сличне себи. Кључ за обе особине живновања, пак, јесте информација. Репликацију, опет, омогућује рецепт или информација, неопходна за стварање новог тела. Способност стварања реда кроз метаболизам такође зависи од информације - инструкције за изградњу и одржавање опреме која креира ред.

23. Било би непотребно у редовима хришћана паничити због еволуционистички интонираних изјава практичара и теоретичара генетике да је оно што ми називамо личношћу у доброј мери питање хемије мозга! Збиља постоји низ различитих начина како да једна хемикалија, *серотонин*, буде повезана са урођеним разликама у личности. *Те разлике се ослањају на низ разноврсних начина, путем којих серотонински систем мозга може да одговори на спољашње утицаје, као што су то друштвени сигнали. Неки људи су осетљивији на спољашње сигнале од других. То је реалност гена и средине: лавиринт компликованих интеракција између њих, а не једносмерни детерминизам. Друштвено понашање не представља неку спољашњу серију догађаја, која на препад заузима наше тело и свест. Оно је саставни део нашег бића, а наши гени су програмирани да не само произведу друштвено понашање, него и да одговоре на њега* (М. Ридли, *Хромозом 1, Живот, у: Геном, аутобиографија врсте* у 23 поглавља, 2001, стр. 205). Све ово је још увек прича о старом човеку биолошке ипостаси. Његово биће, међутим, тек је материјал за оно што је Богом предвиђено, на шта се оно и непрестано позива!

Ното technicus и питања:

Ко сам ја?! Ко си ти?! Ко смо ми?!

24. Неколико стотина хиљада биолога у свету данас на различите начине пројављује авантуристички елан у областима истраживања биолошког феномена човека, цара целокупне творевине. Њихове заједничке табеле технолошких достигнућа у биолошким наукама потврђују слутње да је *нови врли свет* наступио и да је већ касно за повратак градским и сеоским идилама. Датуми скраћују време технички доскора неизводивих ствари, а њихова све шира примена укида њихову

зависност од социјално-економских околности.

Првом фазом, до 1975. године, обухваћене су следеће појаве научне био-одисеје:

широка могућност пресађивања удова и органа; оплодња људских јаја у епрувети; усађивање оплођених јаја у материцу; конзервирање јаја и сперматозоида на неограничено време; избор пола потомства; широке могућности за одлагање клиничке смрти; дроге за делимичну измену свести; регулисање сексуалних жеља; брисање памћења; несавршена вештачка постељица и вештачки вируси.

Другом фазом пак, до 2000. године, обухваћене су следеће појаве:

широка могућност измене свести и реконструкције личности; подизање интелигенције људи и животиња; убризгавање и редиговање памћења; усавршена вештачка постељица и права фабрика деце; копирање живота: реконструисани организми; зимски сан и продужена кома; продужење младалачког елана; прве клоноване животиње; синтетичко произвођење једноћелијских организама; регенерација органа и људско-животињске химере.

Трећом фазом, после 2000. године, предвиђене су појаве:

контрола над старењем; продужење људског века; синтетичко произвођење комплексних живих организама; мозгови ван тела; везе мозак-компјутер; уношење и брисање гена; клоновање људи; везе мозак-мозак; људско-машинске химере и неограничено одлагање смрти. (Gordon Retri Tejlor, Биолошка темпирана бомба, Београд, 1970, стр. 224).

25. Да ли је *итанцовање гена* — тих кодованих рецепата — једини начин набавке генетског материјала, те тиме његово *неограничено копирање* помоћу ензима? Може ли се предвидети супстанца за потискивање, ради *брисања нежељених гена*, као и метод за *уношење гена*, пресађивањем језгара здравих ћелија? Најзад, може ли се у зблији говорити о *лабораторијском гајењу ембриона*, који би требало да се развију у одрасле људе са физичким и интелектуалним одликама, унапред одређеним влашћу корпорација за манипулацију генима; или ће и убудуће еко-филмови и био-филмови наставити да само голицају нашу машту на те теме?

26. Када се данас дотакнемо теме генетског инжењеринга, први проблем који пред нама искрсава биће могућност или немогућност брисања нежељених гена и снабдевање генима који недостају, или фаза када ће у исто време цели блокови одлика моћи да се мењају. Ове три могућности или три научне жеље назване су брисањем гена, уношењем гена и генетском хирургијом.

27. Технологију клоновања или клонирања (гомилања) људи, односно штампања и копирања људских бића у хиљадама или стотинама хиљада примерака, треба посматрати као старт са кога су у трку кренули они који је усмеравају у правцу поготка свеколиког стања минералног, вегетативног, животињског и људског битовања на Планети. Како маштати о клоновима? Да ли као о припадницима нове касте, подврсте и рода људског и машинског порекла? Да ли ће полови - клонови и клонисе - ступати у брак само у оквиру својих елитних редова и тиме западати у својеврсан масовни инцест? Ако ли пак буду ступали у брак са неклонованим Земљанима, да ли ће се тада разводњавати вредности њихових пажљиво одабраних наследних особина? Ту су и питања у вези са средњим полом: клонићима загубљеним у лавиринту родбинских односа!

28. Технологија усађивања или трансплантације природних органа тече упоредо са усађивањем вештачких (кости, артерије, зуби, срце...) и иде према усађивању свих врста вештачких органа. И силиконске материјале клизавих површина, баш као и тетрафлуороетилен, наш организам добро подноси, па је,

благодарећи напретку у том правцу, омогућена практична употреба вештачког срца и артерија. С друге стране, нерђајући челик и керамика већ се употребљавају онде где се тражи снага и чврстина (зглобови и виличне кости).

29. Од добре снабдевености природним органима зависиће конкуренција између снабдевача вештачким и природним органима. Од усавршености методе конзервирања и разраде адекватних законских прописа о употреби материјала, узето од лешева, као и употребе животињских органа, зависиће престижност корпорација. Истовремено са тим, биће неопходно и временско тестирање њихове трајности. Механички органи, опет, биће имуни на болести, но не и на нужност повременог сервисирања.

30. Машту научника голица питање супериорности вештачких над природним органима. На пример, питање, да ли ће метално срце имати већи капацитет од природног. Јер, у потврдном случају, физичко напрезање померало би границе његове издрживости. Да ли би, у том случају, спортиста, поред правог, могао да има и уграђено вештачко срце, па да се са оба такмичи? Вештачка плућа, једно или оба крила: да ли би она и под водом могла да функционишу?

31. Проналазачи и произвођачи, захваљујући машини, стално усавршавају пронађене и стално проналазе нове органе. Тако вештачка шака може да има више од својих садашњих пет прстију, па и понеки прст у дупликату, а све у корисне сврхе; ту су и производи резервних шака за прикопчавање. Једна ће моћи да има амфибијску опну између прстију за пливање, друга опет да буде ватростална, и тако редом.

32. Рад на мишићном систему увелико тече. У ваздухопловним лабораторијама у Бафалу усавршено је људско појачало за потребе морнарице и ваздухопловства. Појачани човек носи челични егзоскелет, који не покрећу мишићи, него хидраулични мотори, налик јастогу који свој скелет носи ван тела, а не у телу, као ми на пример. Унутар егзоскелета човек носи лаки оквир опремљен сензорима који осећају сваки његов покрет и приморавају њега, егзоскелета, да тај покрет моментално понови или пропрати. Нацрти предвиђају да свака рука људског појачала поднесе терет од пола тоне, а касније и већи. На Вајцмановом научном институту у Израелу усавршавају се вештачки мишићи, који се грче као и прави. Вештачке руке данас намештају се уместо ампутираних.

33. Постепено пред нама искрсава нови однос између човека и машине, то јест нови кибернетички организам, звани *киборг*. Комуникација између њих тече у два правца: машина прима упутства од човека и обавештава га о условима на које наилази, и то путем његових властитих руку и ногу. У међувремену је саграђена кибернетичка антропоморфна машина *Сваитар*: две вештачке руке и шаке које на ширем плану понављају све што њихов господар уради са својим природним екстремитетима. Свака шака има десет независних покрета, а механички мишићи шаљу оператеру повратне импулсе (*фидбек*) о препрекама на које наилазе. Ценерал Електрик за потребе америчке војске конструисао је *педипулатор* или механизам за ходање, који свом кориснику омогућава да прави циновске кораке преко терена, налик оним на штулама. Међутим, његове металне ноге имају колена и скочне зглобове, па обавештавају корисника о његовој равнотежи. У следећој етапи човек ће, захваљујући комбинацији ова два механизма у једно појачало, моћи да плива и да се баца с гране на грану.

34. Процес који доприноси развоју киборга иде у правцу широке потрошње механичких протеза. Кабасте вештачки бубрези и машине срце-плућа остају ван тела. Но, они се могу уградити у људско појачало и кориснику повратити ранију покретљивост, рецимо покретљивост делимично парализованом пацијенту.

Усавршене су и вештачке руке, контролисане сигнаlima носночевих мишића. Носилац помисли да подигне руку и вештачка рука се диже. Машине полако постају продужетак човека.

35. Следећи процес, који доприноси развоју киборга, јесте усавршавање компјутера. Ту човек и машина развијају интелектуални однос. Манипулатори са компјутерским управљањем сада постоје и у пракси, а не више само у лабораторијској фази. Између човека и машине већ је успостављен комплексан спој. Писац научно-фантастичних романа Исак Асимов најавио је појаву нових раса хибрида из споја човека и машине: механизована људска бића и хуманизоване машине. Нано-технологија цвета, неурокибернетика овладава, ново време незадрживо навире, класични човек поприма комплекс застарелости у поређењу са *homo-novusom* (филмови *Робокан* и *Ја, робот* само су асоцијације на нано-технолошке могућности).

36. Напредак у области нано-технологије испуњава нас стрепњом и страхом у односу на лични идентитет; у ствари, испуњава нас питањем ко сам ја. Само у моменту поставке овог питања човек почиње да постоји као личност! Они који су нам први открили и објаснили значај овог питања дали су нам и ваљан одговор на њега. Били су то Свети оци, Василије Велики, Григорије Богослов и Григорије Нисијски, Максим Исповедник и Јован Дамаскин, Симеон Нови Богослов и Григорије Палама; преподобни старци - Силуан Атонски и Софроније Есекски, Јустин Ћелијски, Порфирије Бајрактарис и Емилијан Симонопетритски; богословни, философи и књижевници - Достојевски и Пападијамантис, Николај Велимировић и Флоровски, Шмеман и Јован Зизјулас...

37. Три питања, подједнаке важности, задржавају трајну актуелност: *ко сам ја? ко си ти? и ко смо ми?* Све драме света насловљене су у тој форми. Општепознато је дубоко осећање стрепње пре ступања у лични однос са другим(а). Откуда стрепња? Сигурно од неизвесности: да ли други представља(ју) опасност по нас, по наше физичко и емотивно, душевно и духовно биће, по наш историјски и есхатолошки статус! Ако не одговорим на очекивања свога сачовска и својих саљуди, да ли ћу изгубити од угледа у њиховим очима?! Или опет, ако ми од њих долази претња, да ли ћу моћи да се супротставим и да одолим опасности по опстанак?! Најзад, и у вези са мојим последњим непријатељем, колики је реалан утицај појма смрти на мене и на све нас, колики је уопште страх од смрти, и од власти - моћи, као главних отимача и уништитеља нашег идентитета?!

Због дубинског страха, ми зазиремо од машина, сателита и робота, компјутера и зомбија. Извор те одбојности треба тражити у објекту налик људском бићу, као и у идеји о хибриду између човека и машине. Андроид је и те какав извор страха и неизвесности, јер ми се понашамо према њему са свим обзирима до којих нам је стало, а он нам на њих не узвраћа истом мером. Па још када се зна да је он неосетљив на бол и на зло (који нама могу бити нанесени), с једне стране, као и то да ми, помоћу њега, хладном логиком, планирамо добит, с друге стране! Шта рећи? То да када ми свој страх не бисмо могли да контролишемо, нас паника сигурно не би ни напуштала. А када би се избрисала разлика између човека и робота, тек тада бисмо постали плен примитивних бојазни, па на питање *ко си ти* и *ко смо ми?* ми сами не бисмо ни имали одговора. Тек тада би се страх још више појачао! Испоставило би се да је неко друго биће јаче и интелигентније, да је опремљено разноврснијим чулима и функционалнијим органима од наших (показано у филму *Скримерси*).

Да ли се уклету пост³-модернистички, или тачније, пост-научни истраживач RNK и DNK у својој прометејској уобразиљи приближио зони после које би напредак

науке био не само штетан већ и катаклизмичан? И да ли су најновије врсте катастрофа, што нас погађају, већ увелико показатељи да смо ми загазили у - слободну зону жеља?! Питања се најшире и најрадикалније постављају, заједно са оним: да ли се могу порећи чињенице постојања микроскопских и макроскопских нивоа злоупотребе био-кибернетике? Откуда ми уопште и лако сазнајемо о томе? Из учинака да добра савест многобројних научника бива спутавана њиховим проналасцима - изазивачима људске туге и бола!

Зар о томе не би могли да нам говоре, на пример, научници који су сами осиромашивали уранијум, да би свемоћним хуљама, укољницама и охолицама Планете правили оружја за кажњавање непослушних појединаца и народа! У исто време, варвари *Новог поретка ствари* себи су ужурбано градили и изградили подземна, атомска склоништа и разноврсна прибежишта за предстојеће, атомске пожаре, који у виду јачача Апокалипсе већ језде.

Нашу савест би, с друге стране, требало да мучи само једно и исто питање: зашто сви добри, и сви богобојажљиви, и сви неустрашиви, и сви човекољубиви људи, самим својим ћутањем дозвољавају претпоставке за појаву, пројаву и ширење зла?!

38. Чак тридесет и две године по настанку циклуса цртежа под насловом *Графичке и електронске новеле о Графополису* Мирослава Перовића, циклуса све досад необелодањеног, појављују се: филмска трилогија *Matrix*, филм *Трон* Стивена Лисбергера, као и стрипови и филмови Енки Билала, прозваног *Микеланђелом стрипа -- девете уметности*, те стрипови Јодоровског и Моебиуса. И све то у сличном жанру, са сличним приступом и са сличном тематиком алтернативних антрополошких модела. Део сачуваног Перовићевог циклуса *Графичких и електронских новела о Графополису*, досад необјављеног, и даље се налази у ауторовом власништву.

**Интернет:
виртуелни свет,
виртуелни домострој спасења**

**и
виртуелна блаженства**

39. Ширококаналним информативним *аутострадама* на *Мрежу* стално притичу њени нови корисници и партиципанти. Истовремено, фасцинантном брзином повећавају се могућности рачунара и софтвера, а дигиталну демократију унапређује на хиљаде програмера; они и усавршавају програме отворенога кода (*open source*). Милионска интернет-популација представља свој начин *живота и прикљученија* из дневника - блогова, у циљу социјализације интернета као паралелног света или *онлајн* друштва. *Други живот (second life. com)* већ постаје класичан пример. У информативно-комуниколошкој галаксији збива се једна нова револуција: суштинска пантрансформација. *Други живот* је само узгредно комјутерска игра на интернету. Хиљаде хиљада играча партиципира у виртуелном свету са техничким центром у Сан Франциску. Од важности је напомена да су играчи иницијатори свог другог, новог живота! А сада вредно пажње је оно што се тражи од једног техно-интернационалца? Он треба да креира свој *алтер-его*: да одабере име, физичке одлике, боју косе, облик лица, пол, боју коже ... да буде оно што би желео да буде у свом стварном животу, ако би то било могуће. Преко тастатуре он ступа у нови свет, где га, као посетиоца и полазника *мреже*, чекају аватари од пиксела. Следи контакт, па разговор, дружење и бизнис-односи, покривени монетом. Његов виртуелни идентитет формираће се куповином свих потрепштина за живот, градњом, полним

животом ... У овом свету тренутно живи 2 111 450 становника.

Шта нам то доноси виртуелна будућност?! Првенствено пребачај целокупног искуства и свих карактерних одлика у друго, виртуелно ја! Тим поводом је један од играча и виртуелних држављана *Другог живота* рекао да је све почело као његов други живот. *А онда сам стигао до тачке кад је мој стварни живот постао само краткотрајно бекство од виртуелног* (видети: Милан Мишић, *21 век. Мој други живот*, у: Политика, субота, 23. децембар 2006, стр. 10).

Сматрамо за неопходно да и тему *интернета као виртуелног света* доведемо, као што смо и друге, нетипично теолошке теме, довели у везу са хришћанским богословљем. Дакле, ми ову желимо да доведемо у везу са, рецимо, дионисијевским поимањем симбола као *слике* (видети наш рад: *Две категорије литургијске естетике - слика и симбол (Поглед из патристике)*).

Примећено је да је појам *слике* играо велику улогу код хришћанских мислилаца, и не само код њих. Византијски песник Нонос у поеми *Дионисијака*, придаје важност значењу тога појма. Он га развија у поеми помоћу низа симбола: *типос, икон, мимима, индалма, фасма*. Наиме, привидни или виртуелни свет слика и *отисака* њему изгледа *битнији и интересантнији од света реалности*. Примера ради, одејај у огледалу значајнији је од одраженога предмета. Свет стоји пред нама као систем фантастичних асоцијативних слика и одејаја, које је породила песникова машта. У односу на свакодневни нехришћански живот, многобројним људима баналан, одбојан и неприхватљив живот у светој Литургији православним, живим хришћанима је и реалан и надреалан, како у историјском, тако и у есхатолошком смислу речи, факата и артефаката.

У проналажењу обиља веза и копчи, слика и смислова, Бог је тај који нам отвара очи. Слика је и данас исто што је била и у систему византијске гносеологије: њен основни, али и многознаковни и многозначни елемент. Све у свету, све његове равни бића, све у Цркви, све њене равни надбића, заједно са њом самом, прожето је идејом слике. Свети Максим Исповедник, један од првих тумача Ареопагитскога Корпуса, писао је да се сав духовни, умно недостижни свет *тајанствено у симболичким сликама представља као насликан у чулном свету за оне који имају око да виде, и да се сав чулни свет ... садржи у духовном свету: овај у ономе својим начелима, онај у овоме својим сликама. Према томе, највиша и најпотпунија истина јесте слика божанственог* (PG 91, 669, 673C).

Све оно што савремени *homo sexualis* или *homo eroticus* пропагира и практикује у свом животу и свом свету, у форми једне религије са култовима сексуалности, фалусократије, вагинократије и мамолатрије, све то чини(ће) и овај учесник *мреже*. Свега тога држаће се он, уз обиље иновација: као виртуелни двојник, аватар, *alter ego*.

Да ли је могуће богословљем крочити у тај свет и њиме га осветлити? Да! Евангелизација држављана *интернет-мреже*, то јест инкултурација Јеванђеља унутар *life*-димензије *интернет-мреже*, неизбежан је јеванђелски след догађаја! Савремени хришћани ће то чинити налик хришћанима протеклих векова, суочаваним са проблемима епоха.

Сви телесни, путени и непристојни, сви бестидни и човекоубиствени пориви, све такве склоности и појаве израњају из позадине потискиваних и гушених, а затим первертованих и злоупотребљених енергија, енергија предвиђених за реализацију јеванђелских порука. Свети, такозвани Дионисије Ареопагит, на пример, говори да гнев треба схватити као *снажан покрет разума*, жудњу као *љубав према духовноме*, тежњу према созерцању и обједињењу са највишом истином, *светлошћу, лепотом*

(СН, II, 4, 141—144А). Ову стојичку тежњу подржавали су Филон, Ориген и кападокијски оци. Свети Дионисије Арсопагит ју је јасно срочио, а средњовековна култура ју је свестрано развила. Њени извори дотичу се првенствено љубавничко-еротичне сфере и стоје у вези са ригорозним религијским ограничењима у области задовољења чулних, сексуалних потреба, које су опет нашле одраза у древној уметности и књижевности, укључујући и библијске, старозаветне текстове. Бичков сматра да је *супротност између природне потребе и забране нашла своје оваплоћење у уметничкој пракси и у одговарајућим философско-религијским спекулацијама (Византијска естетика, стр. 146).*

Развивши теорију божанског ероса на путу до највишег сазнања, до божанске љубави, хришћани су равномерно, и саобразно њој, тумачили и сва љубавничко-еротска места у Библији. Тумачили су их као љубвено-еросна, као *слике* или *типосе* божанског, духовног ероса. Тако ће свети Григорије Нисијски да схвати *Песму над песмама* као слику, *тип* или *образац* страсне, еросне тежње наше душе за божанском лепотом. *Страсни* елементи *Песме* - усне, дојке, трбух, пољубац, брачна постеља служе песнику, баш као и боје сликару, да изради *бестрасне слике сједињења са Богом*. У томе је и *најчуднија (парадоксотерон)* одлика уметничких слика да се помоћу *изображења страсних појава (патхиматон)* и помоћу *страсних речи постигне очишћење душе*, те да се у њој појаве *бестрасне мислене слике*, како би се *разјашњењем страсних слика и помоћу њих самих добиле чисте слике* (PG 44, 776С, односно 756-1120). Једном речју, *закон контраста* је онај библијски, литургички и патролошки кључ, којим се отварају двери егзегетских проблема, проблема који неумољиво стоје пред нама док се не појави решење.

***Гледиште једног психијатра
(Dr Marie-Dominique BRUNO)***

на психотерапију

***и њену компатибилност са духовним
или филокалијским животом***

(кратко излагање теорије и метода)

40. ***Терапеут.*** Једина личност са којом ми живимо 24 часа од 24 проточна часа, за коју смо апсолутно одговорни, то смо ми сами. Обрађујући наш, али и врт других, ми можемо да продремо у њега и да нам то буде на корист, само ако то пожелимо. А онај ко постепено улази у њега, требало би да је лично проживео једну психотерапију и да се довољно ослободио да би могао да буде пажљив према другоме. Дакле, ако је стигао да предузме један, толико неопходан рад на себи самом. Конкретно: један начин (о)чишћења, повраћаја своје земље, укљањања *кодова* и допуштања посејаноме семену да уроди плодом.

Пре примања једног пацијента и потпуног заједничког праћења његове путање терапеут треба да постане свестан да је он један мали канал за циркулисање благодати Божије. Његова интуиција је у том случају једна спроводна веза. Према томе, ако он не одзвања код личности дотичног пацијента, веома је важно да је он поштује, када га она одбија. Њој су неопходне следеће интуитивне хипотезе: или да је терапеут у неверици и обмани, или да он није спреман да *ради* на томе.

Зато треба остати покретан у свим правцима и оставити Духу да Он дође до свачијих потреба. *Бог је на раскршћу путева*: пацијент обавезује терапеута да буде упоран на свом личном развоју на њиховом односу такође.

Пацијент. Као персона, пацијент би требало да буде стрпљив, не само *vis-a-vis* терапеута и његових погрешака, већ (такође и надасве) и на самога себе.

Улога терапеута у томе јесте да открије дијамант који је можда још више или мање, затворен у своју руду. Пацијент је створен на слику и подобје Творца. У самилости, поштовању и делатности јесте то да му ми откривамо ову истину, како би он развио једину позитивну свест о себи у светлости љубави Божје. То је смисао речи: *сетити се*, или освежити се, или се обновити се, јер у самом срцу нашем налази се Христос. У овим околностима брига сама по себи нема ништа друго да понуди до егоизам!

Психотерапија. *Припремите пут Господу, поравните стазе Његове.* Психотерапија има за циљ да створи простор за један обновљени живот и, ако је то неопходно, да сама буде претходница духовног живота. На почетку сваке сеансе, пратећи веру пацијента, њему се сугерише да се сам молитвено обраћа *светлом путеводитељу* или да призива свог *унутрашњег терапеута*.

Наш мозак садржи *филм нашег унутрашњег сећања*, бар до момента нашег зачећа (студије квантне физике настоје да докажу да наше ћелије садрже, ни мање ни више, до сећање човечанства). Целом дужином ове *траке* ми проналазимо доказе ограничене вере, уверења и ресурсе, те стога у сваком тренутку можемо, овде и сада, да развијамо и појачамо наше ресурсе или да ослободимо себи блокиране путеве (стварних зачараних кругова или протока емоција, понашања и проблема психичког или физичког здравља, што све годи и иде на руку повраћају вере и поверења). Већи део ових убеђења долази на ред било после неког озбиљног поремећаја, било у продужетку искуства понављаних емоција.

Ми бисмо могли да пођемо од било које тачке круга: од неког здравственог проблема или психичког симптома, од неког понашања које нас узнемирује, од једне ексцесивне емоционалности или од извесног уверења. Пацијент ће се вратити, односно запловити у време, да схвати корење својих немира. У овом повратку изворима, он је често заинтересован да се упуту у искуство с оне стране чисте личности. Он ионако жели да стекне представу и свест о својој припадности у универзуму (континент, земља, село, место зачећа), да стекне познанство са генеаложском породицом, којој припада. Пацијенту се, дакле, сугерише да ментално дозволи долазак и приступ једном или мноштву чланова своје породице, са којима је, осећа, у нарочитој вези. И у овом стадијуму каткад је могуће маркирати путеве једне породичне историје или, опет, нотирати оне који су (јој) прегнантни.

Дотичној личности треба предложити да нађе оно чега би желела да се ослободи. Ослободивши се, она би ослобађала и све оне који су у вези са њом као њени претходници. Митрополит Антоније Блум би казао да је *наша слобода и њихова слобода, и то на вечном плану*.

Даље, од пацијента треба затражити да се упозна са родитељским ћелијама, које ће се ујединити и формирати *примарну ћелију*. Треба утрошити времена да би се ове ћелије откриле једна за другом (њихове форме, које се могу појавити и чинити се симболичним, њихова боја, амбијент у којем се свака од њих налази, позиција једне у односу на другу, њихова мобилност, енергија коју у наставку еманирају). Затим, пацијенту треба предложити да схвати унутрашњост ове ћелије, која као да је прозачна или јасна, као и то да *гледа* отиске, трагове или знакове који се у њој налазе. Од тога момента, могуће је пронаћи у детињству претка оно што се тиче поретка ових отисака или трагова, то јест предвидети када су се они у њему оцртали као негативни. Ето како се отвара једна нова могућност! Потребно је више пута враћати се у детињство претка да би се створила могућност опстанка, довољно толерантним према своме претку. Две ћелије би се онда уједињавале и формирале своју основну, или првобитну, или главну, или најбољу ћелију.

При свему овоме, са овом ћелијом треба поступати уједначено, спочетка јој прилазећи са дистанце. У наставку треба предложити пацијенту да он уђе у њу ментално и да јој допусти да она пројави своју садржину. Битно је све време држати ово као битно, да би се размрсило и развезало оно што код ње(га) засад блокира везу, као и сугерисати му да уложи много љубави и светлости, да би се он ослобађао онога што се не односи на њега, а што другог (претка) задржава у светлости. Богатити се новим разумевањем, ресурсима и порукама, чија ће функција бити ослободилачка код обе стране, тако да ће се после благотворног утицаја ових открића ембрион развијати и расти у утроби своје матере, то је оно што се назива успехом.

Сумирајмо. Пацијенту се предлаже да се зауставља на разним кључним моментима живота *in intero*:

1. *На моменту када његова мајка открије да очекује дете.* То је тада када (му) она сама то открије. Ако ова трудноћа није жељена, може се прибећи подсећању да се не ради о томе да је он одбачен, него о идеји је ту има беба која смета, и то с разлозима који су разлози његове матере или његових родитеља. Ту још треба направити узмак, па разумети моменат родитељског гледања на ствари и не судити превремено, то јест без претходног ступања у везу са њим. Ми ћемо, пре него кренемо даље, утврдити да је дете у позицији повезивања потпуно умирено. Потребно је такође видети да ли се тиме даје првенство у односу на пол. Ако је у питању хришћанин, ми га можемо подсетити да је он био жељен од стране Бога.

2. *На моменту избора имена, који такође може бити интересантан.* Ево још једног посла, неопходног у функцији онога што искрсава. Познавање живота светих заступника или патрона такође може да обогати, пошто се у томе откривају сличности и врсте помоћи за његово лично постојање.

3. *И други моменти* могу такође бити откривени током сазнања поновног оживљавања, како у поводу, тако и у стању модификоване свести.

4. *Најзад, све оно што окружује рођење* може да поново буде оживљено у једној или у више сеанси.

Запазили смо да је у случају неких, врло јаких уверења, било важно вратити се сижеу онолико пута колико је то пацијенту било потребно. А потребно му је током целокупног периода, да би се уопште приступило другој страни његове тешкоће или једном другом корену блокаде.

Ми, у наставку, можемо учинити то да новорођенче ментално, односно духовно порасте, до узраста одрасле личности, па да тако буде обогаћено свим оним што је он(о) поново проживе(л)о, док је пролазило пут ове психоанализе, која је, како смо могли да се уверимо, веома техничка.

Психонаутика

41. Моебиус, легендарни цртач и његов компањон Александар Јодоровски, уживају славу у СФ круговима. Они су творци стрипова *The Incal* и *The Metabarons - spirit-off saga*. Јодо уједно држи и сеансе и семинар, који су, опет, учење за себе. Све би се могло свести на тезу: *Свакоме од нас је важно проучавање породичног стабла и свако од нас је коктел свих својих предака и њихових нерешених борби, које смо добили од њих у аманет.*

Ова идеја је начелно Јунгова, али у конкретном случају Јунг говори о самом себи, о свом случају, без покушаја да уобличи теорију и учини је универзалном. Тако је све то остало *без покушаја да се из тога направи савет и задатак за сваког човека, свима користан и примењив.*

Зато Александро *tadman* Јодоровски иде корак даље: помаже људима да реше животне проблеме. *Кроз психотерапију анализе породичног стабла људи ће*

моћи да буду нова грана.

Зато и *Metabaroni* одишу човечношћу, и управо теорију предака и наслеђа нерешених проблема третирају *Кроз дубоки и искрени сукоб са заоставштином својих предака, па сваки нови Metabaron седа за кормило сопственог живота*. Ово је идеја која је помогла огромном броју људи, посетиоцима сеанси, под руководством Јодоровског. Она је суптилно уграђена у један стрип, она је велика, а не гуши! Све је ту дозирано и по мери удешено. Рецепт се показао лековитим, па се прелио и у *Технораре* или *The Technopriests*, у још један *spin-off Incal. Masterpis* његове каријере биће дело *Пресвето срце*. Од стране Уредништва (Fibra) овог издања примећено је да ту нема звезда, технологије и ванземаљаца, али има бесконачно много људскости (видети: *Ко је Јодо?, други део*, STRIPTIH, у: *Hyper*, 437, 04/2008, стр. 75).

Међу темама антрополошких модела, тема преображаја и обожења личности јесте превасходна! Христос, истовремено као њен Прототип и Есхатотип, управо је и њен неисцрпни узор и извор!

БИБЛИОГРАФИЈА

- Бичков 1991. - В. В. Бичков, *Слика и символ*, у: *Византијска естетика*, Београд, 1991, 142.
- Bruno 1998. - *Dr Marie-Dominique BRUNO, Point de vue d'un psychiste sur la psychotherapie et sa compatibilite avec la vie spirituelle*. Машински текст уступљен Давиду Перовићу од стране ауторке, ради демонстрације српској научној јавности њеног теоријског гледишта и метода рада (странице 1-4).
- Зарић 2006. - Немања Д. Зарић, *Веза нацистичког и еугеничког учења*, Православље, број, 935, 1. март 2006, 25.
- Малахов 2002. - ГенADIЈ ПетровИч Малахов, *Основна знања о животу и здрављу. Биосинтеза, биоенергетика, биоритмологија*, Београд, 2002, 113-116.
- Перовић 2007. - ДавИд Перовић, *Прилози за онтологију свете Литургије*, Годишњак број 6, Фоча 2007, 319 - 342.
- ПТ 2002. - Посни Триод, Москва, 2002, 70, 128, 82, 88, 101, 120, 165, 168, 171, 195-197, 202, 211.
- Ridli 2001. - Met Ridli, *Увод*, у: *Геном, аутобиографија врсте у 23 поглавља*, Београд, 2001, 13, 7-12, 14, 16, 17-25.
- Riemschneider 1957. - Riemschneider, M.: *Der Stil Nonnos. - Aus der byzantinischen Arbeit der Deutschen Demokratischen Republick*, Bd. 1, Berlin, 1957, 58-59.
- СК. 1964. - *Српска књижевност, Антологија старије српске поезије*, Нови Сад-Београд, 1964, 255-6.
- Tejlor 1970. - Gordon Retri Tejlor, *Биолошка темпирана бомба*, Београд 1970, 224, 86-92.
- Шекспир 1966. - Шекспир, *Сонети*, Београд, Просвета, 1966, 84, 201.

David Perovic

**THEMES OF BIBLICAL - HYMNOGRAPHIC ECOLOGY, BIO-ETHICAL
TECHNOLOGY AND GENETIC SURGERY WITH VIRTUAL DESIGN**

(essay on postmodernistic theology)

The key problem of *perfectly healthy* and *normal* people in the future will not primarily be their compatibility with artificial organisms - humanoids and androids! Even now that is not their primary problem, now when far simpler constructions and gadgets are being used!

The key problem for all of us has been and will remain the question whether we will consider every fellow-man, including handicapped, worthy or unworthy of majority of *normal* people?! For example, whether ever again at Venice Biennial or at any other biennial their charisma will be neglected as nonexistent? Neglect charisma of love as predominant?

Furthermore, shall we continue avoiding our retarded and handicapped fellow-man, despite the fact that throughout the course of his life he exerts poverty in spirit, and liveliness, joy and benevolence?! And then comes the subject of our ancestors' influence and their gifts to us! For, we should keep in mind that, beside imperfection, they had endless plenitude of humanness, and potential for endless plenitude of godmanhood?!

Among themes of anthropological models, the theme of transformation and deification is central! Christ, being simultaneously its Prototype and Eschatotype is its very inexhaustible model, and source!